

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра економіки, підприємництва та туризму

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ**

«ВСТУП ДО ФАХУ»

студентам першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 242 «Туризм і рекреація»
галузь знань 24 «Сфера обслуговування» усіх форм навчання

Житомир - 2023

Програма навчальної практики «Вступ до фаху» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 242 «Туризм і рекреація». Житомир: Поліський національний університет, 2023. 19с.

Розробники:

д. е. н., професор кафедри економіки, підприємництва та туризму

Валінкевич Н. В.

к. б. н., доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму

Чернишова Т. М.

к.е.н., доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму

Тищенко С.В.

асистент кафедри економіки, підприємництва та туризму

Осіпчук А.С.

Рецензенти:

Плотнікова М. Ф. – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету

Богославець О. Г. – кандидат економічних наук, доцент кафедри регіоналістики і туризму Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Програма розглянута і затверджена на засіданні кафедри економіки, підприємництва та туризму № 2 від «29» серпня 2023р.

Схвалено і рекомендовано до друку методичною комісією факультету економіки та менеджменту протокол № 1 від «30» серпня 2023р.

Зміст

	Стор.
ВСТУП.....	4
I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	5
II. КЕРІВНИЦТВО НАВЧАЛЬНОЮ ПРАКТИКОЮ.....	6
III. ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ.....	7
IV. КОНТРОЛЬ ЗА ПРОХОДЖЕННЯМ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ... ..	7
V. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ.....	9
VI. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	9
VII. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	10
ДОДАТКИ.....	13

ВСТУП

Згідно з Законом України «Про освіту» та галузевою складовою державного стандарту України з вищої освіти за напрямом підготовки «Туризм» обов'язковою частиною освітньо-професійної підготовки студентів вищих закладів освіти є практика. Навчальна практика «Вступ до фаху» є невід'ємною складовою практичної підготовки бакалаврів з туризму і рекреації.

Навчальна практика проводиться впродовж двох тижнів другого семестру першого курсу навчання в обсязі 90 годин (3 кредити), що відповідає навчальному плану кафедри. Вона відкриває цикл практик з підготовки кваліфікованих фахівців у сфері туризму.

Навчальна практика «Вступ до фаху» проводиться на базі університету.

Протягом проходження практики студенти повинні усвідомити, що сфера їх майбутньої діяльності стає все більш значущою в економічному розвитку незалежної України, поступово перетворюється на високорентабельний сектор економіки та важливий засіб культурного розвитку громадян.

Важливою передумовою опанування фаху є необхідність набуття комплексу фундаментальних і професійних знань, усвідомлення специфіки функціонування підприємств туристичного бізнесу на ринку споживчих товарів і послуг, встановлення активної творчої та громадської позиції.

Значне місце у навчальній практиці приділяється:

- загальним питанням галузевого стандарту вищої освіти в Україні;
- особливостям організації та змісту освітньо-професійної програми підготовки фахівців з туристичного обслуговування на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях у ВНЗ;
- спрямованої на формування національної свідомості та гідності громадянина України;
- підвищенню рівня загальної культури;
- створенню умов для розкриття та розвитку талантів, особистості.

Особливе значення під час проходження навчальної практики має:

- ознайомлення студентів-першокурсників із професійним призначенням;
- кваліфікаційними вимогами, основними виробничими функціями організатора подорожей (екскурсій);
- зі специфікою змісту його діяльності в туристичних операторах та туристичних агентствах, бюро подорожей та екскурсій, інших підприємствах туристичної галузі;
- з основними завданнями діяльності фахівця туристичного обслуговування, які викладені в стандарті підготовки бакалаврів з туризму.

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна практика «Вступ до фаху» є початковим етапом ознайомлення здобувачів з обраним фахом і проводиться на 1-му курсі у другому семестрі.

Метою даної практики є:

- ознайомити здобувачів зі змістом їхньої майбутньої професії,
- ознайомити здобувачів із характером професійної діяльності у сфері туризму;
  - ознайомити здобувачів із особливостями діяльності туристичних підприємств регіону та ОТГ (Об'єднаних територіальних громад);
  - ознайомити здобувачів із туристичними об'єктами та маршрутами Житомирської області;

Під час проходження практики здобувачі вищої освіти здобувають перші професійні знання та навички, що знадобляться в період подальшого навчання та роботі відповідно до обраного професії.

Основними завданнями навчальної практики «Вступ до фаху» є:

- ознайомитись зі сферою майбутньої професійної діяльності, переліком основних типів і категорій підприємств, які обслуговують туристів та місцеве населення;
- визначити посади, які може обіймати бакалавр з туризму на підприємствах туристичної індустрії;
- ознайомитись з загальними питаннями галузевого стандарту вищої освіти в Україні та організаційно-методичним підґрунтям навчання;
- охарактеризувати туристичні об'єкти Житомирської області
- ознайомити здобувачів із особливостями діяльності туристичних підприємств регіону та ОТГ (Об'єднаних територіальних громад)
- охарактеризувати новітні інноваційні технології, методи активізації навчання.

Результатами навчальної практики «Вступ до фаху» повинні стати:

РН 02 Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

РН 03 Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

РН 04 Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору

РН 05 Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.

РН 06 Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації

PH 07 Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт та технології обслуговування туристів

PH 10 Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна)

PH 14 Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.

PH 15 Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань

Відповідно кваліфікаційним вимогам для здобувачів вищої освіти, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні за спеціальністю 242 «Туризм» галузь знань 24 «Сфера обслуговування» внаслідок проходження навчальної практики «Вступ до фаху» студент повинен набути наступні компетентності:

ЗК03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

ЗК05. Прагнення до збереження навколишнього середовища

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК08. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій

СК03. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій

СК08. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем

СК14. Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці

II. КЕРІВНИЦТВО НАВЧАЛЬНОЮ ПРАКТИКОЮ

Відповідальність за організацію проведення практики покладається на кафедру економіки, підприємництва та туризму, які погоджують її проведення з деканом і проректором з навчальної роботи та навчально-методичним центром. Безпосереднє керівництво здійснюють керівники-викладачі кафедри. Для проходження навчальної практики призначаються керівники з числа співробітників кафедри.

Керівник навчальної практики:

- розробляє індивідуальні завдання, які видаються студентам під час проведення інструктажу з техніки безпеки;

- здійснює контроль за виконанням програми практики;
  - надає допомогу студентам у виконанні завдань програми;
  - приймає звітну документацію (щоденник практики) і оцінює якість проходження студентами практики;
  - складає загальний звіт про проведення навчальної практики (тривалістю 2 тижні) і здає його завідувачу кафедри.
- Обов'язки студентів під час проходження навчальної практики:
- своєчасне прибуття на місце навчальної практики;
  - виконання всіх завдань, передбачених програмою навчальної практики вказівок її керівника;
  - вивчення і суворе дотримання правил безпеки внутрішнього розпорядку;
  - своєчасне виконання та здача у встановлений строк звітної документації;
  - здача заліку з навчальної практики.

ІІІ. ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Перед початком навчальної практики студент має:

- пройти інструктаж з організації проходження практики;
- пройти інструктаж з техніки безпеки;
- отримати завдання від керівника практики;
- отримати зразки документації, яка підтверджує проходження студентом практики (додатки).

Зміст і тематична структура навчальної практики «Вступ до фаху» визначається її головною метою та основними завданнями. Під час лекційних занять студенти здобувають початкові теоретичні знання з фаху, визначають коло проблем, які необхідно вирішити у процесі навчання в університеті, ознайомлюються з структурно-логічною схемою дисциплін навчального плану та їх взаємозв'язком.

Індивідуальні завдання для проходження навчальної практики «Вступ до фаху» розробляються керівниками від кафедри та погоджуються завідувачем кафедрою економіки, підприємництва та туризму.

За результатами зібраних даних та інформації, здобувачі повинні виконати наступні завдання:

1. Вивчити природно-рекреаційну та історико-культурну складову туристично-рекреаційного потенціалу місцевості, населеного пункту чи ОТГ, де проживає здобувач за відповідним планом:

ПЛАН

1. Загальна характеристика району (населеного пункту, ОТГ)
2. Природно-рекреаційний потенціал
  - 2.1. Кліматичні ресурси
  - 2.2. Водні ресурси
  - 2.3. Бальнеологічні ресурси
  - 2.4. Орографічні ресурси
  - 2.5. Біотичні ресурси
  - 2.6. Спелеологічні ресурси
  - 2.7. Ресурси природно-заповідного фонду (ПЗФ)
3. Історико-культурна спадщина
  - 3.1. Пам'ятки історії
  - 3.2. Пам'ятки культури
  - 3.3. Пам'ятки містобудування та архітектури
  - 3.4. Археологічні пам'ятки
  - 3.5. Етнічні та етнографічні пам'ятки
  - 3.6. Біосоціальні ресурси

2. Підготувати проморолик або презентацію про туристичну привабливість місцевості, де проживає здобувач.

3. Скласти список туристичних дестинацій ОТГ (Об'єднаних територіальних громад), до якої належить населений пункт, в якому проживає здобувач.

IV. КОНТРОЛЬ ЗА ПРОХОДЖЕННЯМ ПРАКТИКИ

Контроль за проходженням навчальної практики «Вступ до фаху» здійснюється керівником практики.

Формою підсумкового контролю отриманих знань навчальної практики «Вступ до фаху» є захист звіту, який проводить керівник практики від кафедри туризму в останній день навчальної практики «Вступ до фаху» за розкладом занять.

Захист проводиться у формі співбесіди між студентом та викладачем – керівником навчальної практики.

Основними вимогами до захисту є:

- виконання робочої програми навчальної практики «Вступ до фаху» в повному обсязі;
- написання та подання на кафедру щоденника з навчальної практики.

По завершенні навчальної практики студент подає керівнику:

- 1) звіт (зразок титульної сторінки дод. А);
- 2) щоденник практики, підписаний керівником практики та завірений печаткою(дод. Б).

V. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Звіт про проходження навчальної практики повинен бути оформлений на стандартних аркушах паперу (розмір формату А4). Звіт повинен бути підписаний керівником навчальної практики. Обов'язково вказуються питання, з яких студент набув практичний досвід, а також ті, в яких він не зміг підвищити свій професіоналізм майбутнього фахівця.

Звіт з практики повинен повністю відповідати змісту навчальної практики. Після рецензування звіту керівником навчальної практики від університету він захищається.

Студент, який при захисті звіту отримав незадовільну оцінку, може захистити практику повторно. При одержанні незадовільної оцінки з навчальної практики без поважних причин вдруге – студент відраховується з університету. В звіті студент повинен вказати перелік індивідуальних завдань, особисті зауваження і побажання, пропозиції щодо проведення навчальної практики.

Щоденник є обов'язковим документом і заповнюється щоденно за встановленою формою. Індивідуальні завдання виконуються відповідно до вимог цієї програми.

VI. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання навчальної практики проводиться за національною шкалою та за шкалою ECTS.

Шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
80-89	добре
70-79	добре
60-69	задовільно
50-59	задовільно
1-49	незадовільно

Результати навчальної практики оцінюються на:

- «**відмінно**», якщо студент постійно працював на робочому місці під час тренінгу і виконав всі завдання тренінгу, студент вільно володіє матеріалом і відповідає на всі запитання під час захисту результатів тренінгу;

- **«добре»**, якщо студент постійно працював на робочому місці під час тренінгу, виконав завдання тренінгу, студент володіє матеріалом і відповідає на більшість запитань під час захисту результатів тренінгу;
- **«задовільно»**, якщо студент працював на базі тренінгу, студент орієнтується в матеріалі і відповідає на запитання під час захисту результатів тренінгу;
- **«незадовільно» і вважається не зарахованою**, якщо студент фактично не працював на базі тренінгу, або час від часу показувався там, без поважних причин, не виконуючи завдань керівника тренінгу, студент слабо або зовсім не орієнтується в матеріалі і не відповідає на запитання під час захисту результатів тренінгу.

VII. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

а) законодавство.

- 1 Закон України «Про туризм». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 25.08.2023)
2. Закон України «Про порядок виїзду з України і в Україну громадян України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text> (дата звернення 25.08.2023)

б) основна.

1. Джинджоян В.В., Горожанкіна Н.А., Бойко З.В. Основи туризмознавства: навчальний посібник. Київ: Видавець ФО-П Піча Ю.В., 2022. 246с.
2. Любчук О. К. Організація туризму. Основи туризмознавства: навч. посібник. Маріуполь : ГВУЗ «ПДТУ», 2018. 154 с.
3. Мальська М. П., Паньків Н. М., Ховалко А. Б. Світовий досвід розвитку туризму [Текст]: підручник. Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 244с.
4. Мальська М., Бордун О. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2017. 248 с.
5. Великочий В.С., Дутчак О.І., Шикеринець В.В. Міжнародний туризм: навчальний посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2015. 254с.
6. Литвин О. В., Акулов М. Г. Основи туризмознавства: навчальний посібник. Умань: Візаві, 2019. 169 с.
7. Організування туристичної діяльності: навч. посібник / О. Є. Кузьмін та ін. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 352с.
8. Чернишова Т.М., Валінкевич Н.В., Мутасова С.А. Аналіз діяльності суб'єктів туристичної діяльності в Житомирській області. *Інфраструктура ринку: електронний науково-практичний журнал*, 2022. Випуск 63. С. 93-99

9. Чернишова Т. М. Аналіз туристичних потоків на території Житомирської області. *Туризм: міжнародний досвід та національні пріоритети*. матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф., 26 травня 2017р. Житомир: Вид-во ФОП Євенок О. О., 2017. С. 151-155.

10. Fatkhutdinova O., Bazhanova, N., Tyshchenko, S., Chernyshova, T. & Osipchuk, A. Management of the development of the tourist industry in the condition of a pandemic. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. Vol. 5(40). P.184–190.

11. Чернишова Т.М., Осіпчук А.С. Стратегічні пріоритети туристичної діяльності під час війни. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Вип. 79. С. 251–257.

в) додаткова

1. Бойко З.В., Горожанкіна Н.А. Основи туризмознавства як теоретичне вивчення сутності туризму. Сучасні реалії фінансово-економічного розвитку регіонів, галузей, підприємств, бізнесу: монографія /за ред. Л.М. Савчук, Л.М. Бандоріної. Дніпро: Пороги, 2020. С.410-425

2. Бойко З.В., Горожанкіна Н.А., Горб К.М. Methods of tourist resources evaluation as a component of tourism organization. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. Тернопіль: СМП «Тайп». No1 (випуск 48), 2020.С. 70-76

3. Галасюк С., Нездоймінов С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навч. посібник. К.:ЦУЛ, 2019 р. 178с.

4. Михайліченко Г. І. Туроперейтинг: підручник. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 304с.

5. Парфіненко А. Ю. Сідоров В. І., Любіцев О. О. Туристичне країнознавство: Підручник, 2-ге вид., переробл і доповн. К. :Знання, 2015. 551 с

6. Торяник В.М., Джинджоян В.В. Механізм державного управління туристичною галуззю в Україні (ліцензування, сертифікація, стандартизація). Словник-довідник: навч. посіб. Д. : ВВПЗ «ДГУ», 2020. 182с.

7. Торяник В.М., Сардак С.Е., Джинджоян В.В. Туризмолія: підручник. Д. : ДГУ, 2022. 306 с.

8. Туристичне краєзнавство. Навч. посіб. / І. К. Нестерчук, та ін. Житомир: Вид. ПП «Рута», 2019. 188с.

9. Устименко Л. М., Булгакова Н. В. Основи туризмознавства: практикум. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. 80 с.

з) Інформаційні ресурси

1. World Tourism Organization UNWTO. URL: <http://www2.unwto.org/> (дата звернення 25.08.2023)

2. Бібліотечно-інформаційний ресурс (книжковий фонд, періодика, фонди на електрон-них носіях тощо) бібліотеки ПНУ. Інституційний репозитарій ПНУ. URL: <http://lib.znau.edu.ua/jirbis/> (дата звернення 25.08.2023)

3. Туристичний бренд України. URL: https://web.archive.org/web/20141020124854/http://www.visitukraine.gov.ua/tourist_brand (дата звернення 25.08.2023)

4. Подорож Україною. URL: <http://podorozh.info/index.php> 1.Украинский туристический портал Tours.ua. URL: <http://tours.ua/> (дата звернення 25.08.2023)

5. Офіційний сайт Державного агентства розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення 25.08.2023)

6. Офіційний сайт Національної туристичної організації. URL: https://www.ntoukraine.org/mission_ua.html (дата звернення 25.08.2023)

7.

ДОДАТКИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ТУРИЗМУ

ЗВІТ

про проходження навчальної практики «Вступ до фаху»

студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

групи _____

Спеціальність _____

База практики _____

(повна назва)

Керівник практики від кафедри

_____

(посада)

(прізвище та ініціали)

Звіт захищено

«__» _____ 202_р.

_____

(підпис)

_____

(посада)

_____

(прізвище, ініціали)

ЖИТОМИР – 202_

ПОЛСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки, підприємництва та туризму

ЩОДЕННИК
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

«ВСТУП ДО ФАХУ»

Студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 242 «Туризм і рекреація»
курс_____, група_____.

Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

**Висновок керівника від вищого навчального закладу
про проходження практики**

Дата складання заліку: « ____ » _____ 202_ р.

Оцінка:

за національною шкалою _____
(прописом)

кількість балів _____
(цифрами і прописом)

Керівник від вищого навчального закладу

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

ПРИКЛАДИ

оформлення списку використаних джерел
згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання»

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги	
До трьох авторів	Горяник В.М., Сардак С.Е., Джинджоян В.В. Туризмологія: підручник. Д. : ДГУ, 2022. 306 с.
Чотири і більше авторів	Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
Колективний автор	Українське Полісся: проблеми та тренди сучасного розвитку: зб. матеріалів всеукраїнської наук.-практ. конф. / Ніжин: НДУ ім. Гоголя, 2021. 501 с.
Багатотомне видання	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с.
За редакцією	Сталий розвиток сільських територій : монографія / за ред. Т. Зінчук, Ю. Раманаускаса. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 421 с.
Частина видання	
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2020. С. 5-15.
Тези доповідей, матеріали конференцій	Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2018. С. 103–108.
Статті з періодичних видань	Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. <i>Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Економіка</i> . 2015. Вип. 148. С. 31-34.
Електронні ресурси	
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика: підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: http://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11.2022).
Законодавчі документи	Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2022).
Періодичні видання	Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. <i>Ефективна економіка</i> . 2013. № 10. URL: http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2022).